

Vraag nr. 193
van 13 mei 2005
van mevrouw MARIE-ROSE MOREL

Steaming op school – Maatregelen

Uit cijfers van de federale politie blijkt dat er in 2003 in België elke schooldag minstens 65 kinderen en jongeren het slachtoffer werden van afpersing en diefstal met geweld in scholen en sportzalen. Om precies te zijn, gaat het om 17.300 feiten per jaar in België, waarvan een kleine 10.000 in Vlaanderen plaatsvond. Het grootste deel van de afpersingen (12.500 feiten over het hele land) vond plaats in middelbare scholen en sportzalen, maar ook ruim 2.000 kinderen uit lagere scholen en zelfs 600 kleuters werden het slachtoffer.

Het is een fenomeen dat in heel Vlaanderen is terug te vinden. De daders zijn jongeren tussen 15 en 18 jaar, die leeftijdsgenoten aanpakken. Ze doen dat doorgaans voor de kick van "het slaan en pijnigen". De buit, hooguit een sportzak, gsm of een portefeuille met een paar euro in, is ondergeschikt. Uit angst voor represailles dienen de slachtoffers maar zelden een klacht in.

Momenteel blijkt er niet echt een samenhangend beleid te zijn om dit nieuwe fenomeen te bestrijden in de scholen.

In Maasmechelen deed de preventiedienst een rondvraag bij de scholen en blijktbaar was het resultaat hallucinant. Jammer genoeg werden deze resultaten niet vrijgegeven. Maasmechelen ging over tot het aanstellen van vertrouwensleerkrachten en startte een informatiecampaagne voor de ouders. Ook een preventievideo staat in de steigers.

De politie van Mechelen lanceerde eind 2003 een telefonisch meldpunt voor slachtoffers van steaming, toen de problematiek zwaar de spuigaten uitliep. En die aanpak, gecombineerd met een nauwe samenwerking tussen de scholen en de politie, werpt haar vruchten af.

In Anderlecht heeft de politie een oplossing gevonden om de bendes van jonge delinquenten af te schrikken. Verdachte jongeren die rondhangen bij scholen worden systematisch gefotografeerd. De dader uit zijn "veilige" anonimiteit halen, is de boodschap. Die gegevens worden dan vergeleken met dossiers van het jeugdparket. Niet zelden

bleekt dat de rondhangende jongeren al een dossier hebben. De foto's uit het dossier worden dan voorgelegd aan slachtoffers, die zo makkelijker hun dader kunnen identificeren. Op die manier omzeilt de politie van Anderlecht het wettelijk verbod om foto's te nemen van minderjarigen.

In Antwerpen blijkt er al een intensieve samenwerking tussen scholen, politie en parket te bestaan. Boodschap is ook de slachtoffers naar buiten te laten komen met wat er gebeurde: zijn vaak beschaamd, rond het thema hangt nog steeds een taboesfeer.

1. Wordt er momenteel gewerkt aan richtlijnen voor scholen om met deze nieuwe vorm van criminaliteit en geweld om te gaan?
2. Is er een richtlijn vanuit het ministerie naar de scholen in verband met de eventuele intensieve samenwerking met politie of parketten? Eventueel ook juridische ondersteuning?
3. Worden aan de scholen de nodige middelen ter beschikking gesteld om - zoals in Maasmechelen acties te ondernemen om de leerlingen te sensibiliseren?

Antwoord

Vooreerst wil ik erop wijzen dat *steaming* geen welomschreven delict vormt. Daardoor blijft de registratie problematisch. Cijfergegevens bieden dan ook weinig houvast voor het ontwikkelen van een beleid terzake. Ook recent onderzoek naar dit fenomeen ontbreekt. Er is enkel het werk dat in 1999 verricht is door Anne Groenen o.l.v. prof. Dr. Ingrid van Welzenis (onderzoeksgroep Jeugdcriminologie KULeuven, *Onderzoek naar het fenomeen steaming. Een nieuw criminaliteitsfenomeen of een nieuwe term voor een oud probleem?*). Het biedt een definitie en een inventarisatie van informatie: artikels, kranten- en tijdschriftartikels, feitenbeschrijving en een aantal acties en projecten om het fenomeen aan te pakken.

Dat het om een kwalijk fenomeen gaat, en een dat kan ontaarden op latere leeftijd, staat buiten kijf. Het gebrek aan degelijk onderzoek (omtrent definitie, omvang, inzicht in motivatie/persoon van dader(s), dadergroep en slachtoffers), en inzake de effectiviteit van diverse aanpakstrategieën, als ook aan degelijke statistieken verhindert niet dat

een integraal beleid gevoerd wordt ten aanzien van geweld en antisociaal gedrag, waarvan steaming één verschijningsvorm is. Het huidige onderwijsbeleid van de verschillende onderwijsoverheden (mijn departement, de verschillende koepels van inrichtende machten en hun pedagogische begeleidingsdiensten, de directies), hebben de laatste jaren een visie op een geïntegreerd beleid inzake antisociaal gedrag en geweld op school ontwikkeld. Het onderwijsveld was daartoe immers verplicht door de federale wet van 11 juni 2002 over pesten, geweld en ongewenst seksueel gedrag op het werk. Als overheid hebben wij het beleid dat scholen terzake moesten ontwikkelen ook daadwerkelijk willen ondersteunen. Alle scholen ontvingen gratis het *Beleidsplan ter preventie en bestrijding van geweld, pesten en ongewenst seksueel gedrag op school*. De map reikt bij verschillende probleemszenario's een stappenplan aan, dat toont hoe de betrokken onderwijsactoren optimaal kunnen ingrijpen. Het omvat niet enkel curatieve kaders, maar gaat ook in op het preventieve beleid dat een schoolinstelling kan voeren. De map doet diverse suggesties voor vorming en didactisch materiaal. De tekst is ook integraal te downloaden van de website van het departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. <http://www.ond.vlaanderen.be/beleidsplanosg>

Sensibilisatie- en preventie-activiteiten vergroten de kans dat men dergelijke praktijken sneller meldt. Dit voorkomt ook vaak dat de stap naar parket en politie dient gezet te worden, wat in een opvoedingssituatie te vermijden is. De grootste troef is te werken aan een goed leefklimaat en open communicatie met alle betrokkenen. De initiatieven van parket, politie en scholen waarvan sprake in de vraag zijn ons bekend. Momenteel zijn er geen 'richtlijnen' over samenwerkingen tussen parketten en scholen. Ik sluit niet uit dat in de toekomst voor problematieken als schoolverzuim, antisociaal gedrag, schooluitval,... beleid gericht op samenwerkingen gevoerd wordt. Momenteel wordt door mijn diensten aan een rapport over antisociaal gedrag op school gewerkt. Dit rapport zal deze zomer gefinaliseerd worden en zal knelpunten en beleids pistes opleveren voor het onderwijsbeleid. Hoe zinvol zo'n afspraken met parketten kunnen ingezet worden, bv. wat registratie en opvolging betreft opdat vroege detectie en doorverwijzing van daders/gezinnen naar initiatieven die opvoedingsondersteunend zijn of die een antwoord bieden op reële maatschappelijke kwetsbaarheid) valt in dat verband te bekijken. Eenzijdig een repressief

apparaat opzetten dat bepaalde jongeren nodeloos criminaliseert, waardoor hun maatschappelijke integratie bemoeilijkt wordt is uit den boze.

In mijn beleidsnota spreek ik mijn geloof uit in het verder ondersteunen, propageren en begeleiden van bestaande geweldpreventieprogramma's. Vooral die initiatieven

die werk maken van het herstellen van het geschonden vertrouwen en van de toegebrachte schade leiden m.i. tot de beste resultaten. Er zijn de time-outprojecten en het herstelgericht groepsoverleg (in het secundair onderwijs) die ik meer structureel wil gaan verankeren. *Time-out* biedt de mogelijkheid aan leerlingen die een grondig verstoorde relatie hebben met de school, om hun leertijd voor een afgebakende periode buiten de school door te brengen, terwijl tegelijk gewerkt wordt aan de relatie tussen de school en de leerling. Herstelgericht groepsoverleg is een methodiek gebaseerd op herstelrecht, die zich richt op het herstellen van de schade en het leed die door het gedrag zijn veroorzaakt.

Scholen krijgen reeds middelen (GOK-beleid; trajectbegeleiding) om jongeren en het schoolgebeuren vanuit een breed perspectief te benaderen. Uiteraard kunnen scholen niet alles goed maken wat mank loopt bij de jongeren en/of in hun omgeving. Inspanningen om leerlingen DBSO werker-varingsplaatsen te bieden, zijn ook acties waarmee we als overheid pogen in te grijpen op dergelijke problematieken. De thematiek doen leven op een school hoeft niet altijd veel extra te kosten.

We ondersteunen scholen met raad en daad, ter aanvulling op wat er is aan vangnet, schoolintern en -extern. Daartoe is er de dienstverlening van het Steunpunt Grensoverschrijdend Gedrag op School. Het Steunpunt heeft de mogelijkheid om indien dat door een partij gewenst is, informeel op het terrein te bemiddelen bij klachten. Voorts werkt het Steunpunt ook aan sensibilisering en organiseert het in mijn opdracht vorming om de deskundigheid van directies, leerkrachten, vertrouwenspersonen en preventie-adviseurs te ondersteunen.

Ook sensibiliserend is de DVD met kortfilm en educatieve map waarover elke secundaire scholen beschikt.

Ik ondersteun de Vlaamse Antipestdag, de Vlaamse dag tegen pesten waarop ook de Pesten-

dat-kan-niet prijsuitreiking plaatsvindt en waarop het Vlaamse Overlegplatform in de verschillende provincies een studie- en ontmoetingsdag organiseert. De verschillende initiatieven die in dat verband plaatsvinden, plaatsen standpunten, organisaties en goede praktijken inzake de pestproblematiek in de kijker, (zie ook <http://users.skynet.be/vlopp>).

Voorts is er sinds 2001 het JOJO-project, dat ondermeer bedoeld is om te werken aan een beter schoolklimaat en de kloof tussen leerlingen en leraars/directie te dichten. Ook vinden gepeste leerlingen een luisterend oor en heeft de JOJO als ervaringsdeskundige meer 'street credibility' bij pesters en steamers om aldus het probleem te helpen oplossen. Veel scholen werken met vertrouwensleerkrachten, groene leerkrachten, en dergelijken.

Alle organisaties van het Vlaams Overlegplatform Pesten stimuleren goede praktijkvoorbeelden. Via de website kan dit opgevraagd worden (<http://7users.skynet.be/vlopp>). Het project Verbondenheid¹ bijvoorbeeld, dat zich op het snijvlak tussen pedagogie en criminologie situeert, zal trouwens tegen eind 2006 een handleiding bieden voor schoolleiders, politici en beleidsmakers, scholenbegeleiders, zorgcoördinatoren. Ze zal hen toerusten om het fenomeen van geweld en pesten op school via een 'whole school approach' ten gronde aan te pakken. Dat zal ongetwijfeld voortbouwen op het Beleidsplan en zal er een actueel en complementair vervolg op zijn. Maar scholen kunnen bij hun sensibiliseringsacties beroep doen - en velen doen een beroep op -een veelheid van zaken: infopakketten zoals Mikpunt, didactisch materiaal van Jeugd & Vrede, Pax Christi, Leefsleutels enz. Belangrijk is immers dat niet enkel de jongeren gesensibiliseerd worden. Een ondersteunende en positieve schoolcultuur werkt in vele opzichten preventief en wordt in eerste instantie opgebouwd vanuit en door het schoolteam.